

S M J E R N I C E
ZA TROGODIŠNJE
PLANIRANJE RADA
OPĆINE
TOMISLAVGRAD
ZA PERIOD 2025 - 2027. GODINE

Sadržaj

1. Svrha Smjernica.....	3
2. Kratak osvrt na opći razvojni kontekst uključujući izazove i rizike.....	3
3. Strateški pravci razvoja.....	4
4. Programi, mjere i strateški projekti.....	6
5. Indikativni financijski okvir.....	10

1. Svrha Smjernica

Izrada Smjernica za trogodišnje planiranje rada Općine Tomislavgrad za period 2025-2027. godine (u daljem tekstu: Smjernice) obaveza je u skladu sa Uredbom o trogodišnjem i godišnjem planiranju rada, monitoringu i izvještavanju u Federaciji Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije BiH", broj: 74/19 i 2/21) (u daljem tekstu: Uredba). Uredbom su propisani minimalni elementi Smjernica, a iste se izrađuju svake godine za period od tri godine (1+2) i pripremaju se u skladu sa strateškim dokumentima relevantnim za Općinu Tomislavgrad.

Pored toga što predstavljaju usmjerenje za budući rad organa uprave, Smjernice služe i ostalim zainteresiranim stranama (vaninstitucionalnim sudionicima) kao vodilja za planiranje i implementaciju konkretnih projekata i aktivnosti u narednom trogodišnjem periodu.

Ove Smjernice predstavljaju osnovu za planiranje rada Općine Tomislavgrad u naredne tri godine, kako bi se na adekvatan način uključili razvojni prioriteti koji su definirani Integriranom strategijom razvoja Općine Tomislavgrad kao strateški okvir razvoja Općine Tomislavgrad za period 2017. - 2026. godine, Okvirom za implementaciju ciljeva održivog razvoja u BiH i drugim relevantnim dokumentima. Smjernice imaju za cilj da potenciraju ključne aktivnosti koje je neophodno poduzeti u narednom planskom ciklusu, a koje imaju sinergijski efekt za više oblasti društveno-ekonomskog života općine.

2. Kratak osvrt na opći razvojni kontekst uključujući izazove i rizike

Općina Tomislavgrad je prema indeksu razvijenosti u 2023. godini rangiran kao 59. od 79 općina/gradova u Federaciji BiH s indeksom razvijenosti od 0,69 što ga stavlja u četvrtu grupu razvijenosti. Prema rezultatima popisa stanovništva iz 2013. godine, općina Tomislavgrad ima 31.592 stanovnika. a prema dokumentu „Socioekonomski pokazatelji po općinama FBiH 2023." gustina naseljenosti općine Tomislavgrad je 30,7 stanovnika/km². Prema procjenama, prisutan je trend blagog pada ukupnog broja stanovnika općine Tomislavgrad u godinama nakon popisa stanovništva na 29.708 u 2023. godini. Iz ugla demografskih kretanja, zabrinjavajući je stalan pad broja stanovnika kao i stopa prirodnog priraštaja koja je godinama negativna.

U 2023. godini, vrijednost izvoza općine Tomislavgrad je iznosila 78 miliona KM što predstavlja pozitivan trend za privredu grada, a prosječna mjesečna neto plaća u općini Tomislavgrad u 2023. godini je iznosila 1.062 KM. Pokrivenost uvoza izvozom iznosio je 84,78 %.

Postoji porast potražnje za turističkom ponudom općine Tomislavgrad što je, imajući u vidu prirodna bogatstva, svakako oblast na čijem razvoju i promociji treba i dalje raditi, posebno s fokusom na kvalitetu ponude. Općina Tomislavgrad raspolaže značajnim prirodnim bogatstvima gdje se ističu šume, zemljište pogodno za razvoj poljoprivrede kao i bogatstvo voda. Prirodni resursi se mogu koristiti u većoj mjeri pošto trenutni stupanj korištenja ovih resursa, na primjer poljoprivrednih površina, nije na

zadovoljavajućem nivou. Moguće je povezivanje poljoprivredne proizvodnje sa prerađivačkom industrijom, ali i sa turističkom ponudom. Povećanje stupnja korištenja prirodnih resursa razvojem i modernizacijom kapaciteta u poljoprivredi i povezivanjem poljoprivrednih proizvođača sa tržištem će biti jedan od prioriteta razvoja općine Tomislavgrad u narednim godinama.

Radno sposobno stanovništvo u općini Tomislavgrad za 2023. godinu bio je 21.002 osoba, dok je radna snaga iznosio 5.322 osobe.

Broj nezaposlenih osoba u 2023. godini iznosio je 1.949 osoba, dok je stupanj nezaposlenosti iznosio 36,6%.

Broj poslovnih subjekata u gradu Bihaću u 2023. godini je iznosio 1.615, od toga 805 pravnih lica, 317 podružnica u svojstvu pravnih lica i 493 fizičkih lica obrtnika. Broj subjekata na 1.000 stanovnika iznosio je 54,4.

Kada govorimo o obrazovanju evidentan je trend opadanja broja učenika, posebno u područnim školama. Već dugi niz godina postoji neusklađenost obrazovnog sistema sa potrebama tržišta rada.

U pogledu zaštite okoliša općina Tomislavgrad treba da ulaže i gradi prateću komunalnu i cestovnu infrastrukturu, te ulaže u primjenu mjera energetske efikasnosti tako da podržava dugoročne potrebe zajednice i minimizira utjecaj na okoliš, a isto uključuje i efikasno korištenje obnovljivih izvora energije.

3. Strateški pravci razvoja

Za strateški okvir razvoja općine Tomislavgrad za period 2017 - 2026. godine odlukom općinskog vijeća Općine Tomislavgrad usvojena je Integrirana strategija razvoja Općine Tomislavgrad 2017 - 2026. godine (u daljnjem tekstu: Strategija). Općinsko vijeće Općine Tomislavgrad je usvajanjem Strategije definiralo i uskladilo razvojne pravce i prioritete općine sa ključnim nacionalnim, kantonalnim i međunarodnim razvojnim dokumentima.

Strategija je ključni strateško - planski dokument koji treba da potiče i usmjerava budući rast i razvoj Općine Tomislavgrad i služi kao okvir za zajedničko projektiranje budućeg razvoja općine Tomislavgrad kroz definiranje zajedničkih ciljeva za prevladavanje razvojnih izazova. Strategija je usklađena sa relevantnim strategijama drugih nivoa vlasti u BiH, obavezama proizašlim iz procesa evropskih integracija. Ista potiče partnerstva, informirajući građane, institucionalne aktere i poslovnu zajednicu o fokusima i načinima razvoja općine Tomislavgrad u narednom devetogodišnjem periodu. Kao takva, ona predstavlja osnovu za izradu detaljnih planova i programa općine i drugih institucija. Kroz privredni razvoj zasnovan na znanju i održivom korištenju prirodnih resursa, razvoj inkluzivnog i prosperitetnog društvenog sektora te održivu zaštitu okoliša i prirode kroz promociju i poticanje održivog korištenja resursa, općine Tomislavgrad teži ka ostvarenju vizije razvoja sa kojom će postati područje ugodnog života temeljenog na ravnomjernom održivom razvoju.

Iz navedenih strateških pravaca razvoja kao i vizije razvoja Općine Tomislavgrad definirana su tri strateška cilja do 2026. godine:

Br.	Strateški ciljevi razvoja
1.	Razvijeno i održivo gospodarstvo
2.	Razvoj proizvodnog poduzetništva i privlačenje investicija
3.	Razvoj socijalne, administrativne, komunalne i ostale javne usluge

Osim strateških ciljeva razvoja, Integrirana strategija razvoja Općine Tomislavgrad obuhvaća i 3 međusobno usklađena i povezana plana, kao što je prikazano na tablici ispod;

	Sektorski pravci razvoja	Operativni ciljevi
Plan ekonomskog razvoja	Razvoj poljoprivrede i proizvodnja hrane	Do 2021. investirana dodatna sredstva u proizvodne pogone domaćih i stranih ulagača
	Razvoj malog i srednjeg poduzetništva	Do 2021. staviti u funkciju turističke potencijale
	Razvoj turizma	Do 2021. povećana ulaganja u poljoprivrednu proizvodnju i preradu vlastitih proizvoda
	Iskoristiti resurse za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora	Do 2021. godine povećana ulaganja u obnovljive izvore energije
Plan društvenog razvoja	Izgradnja društvene infrastrukture i jačanje usluga za potrebe djece i mladih	Do 2021. godine poboljšati kvalitetu i dostupnost obrazovne infrastrukture i kulturnih sadržaja
	Usklađene aktivnosti općinske administracije i javnih ustanova sa NVO sektorom sa ciljem eliminacije slabosti	Do 2021. godine razviti učinkovit sustav javnih usluga u socijali i zdravstvu Do 2021. godine razviti kapacitete administracije za proaktivno partnerstvo s građanima

	društvenog sektora	
	Unaprjeđenje sustava zaštite i spašavanja ljudi	Razviti adekvatne kapacitete civilne zaštite i spašavanja
Plan zaštite okoliša	Rješavanje pitanja putne, komunalne i ostale javne infrastrukture	Do 2021. god. poboljšati kvalitetu života kroz unaprjeđenje komunalnih usluga.
	Učinkovito gospodarenje otpadom	Do 2021. god. poboljšati kvalitetu mreže lokalnih putova.
	Postizanje energetske učinkovitosti	do 2021. god. uspostaviti učinkoviti sustav upravljanja otpadom
	Podizanje ekološke svijesti stanovništva	Povećanje energetske učinkovitosti u min 35% javnih objekata do 2021. godine.

---

4. Programi, mjere i strateški projekti

U narednoj tablici, za svaki pojedini plan razvitka, navedeni su projekti i mjere u sklopu plana ekonomskog razvoja, plana društvenog razvoja te plana zaštite okoliša.

Trogodišnji operativni plan projekta i mjera odnosi se na period 2025.-2027. godine. Osim novopredloženih projekta i mjera u skladu sa važećom Strategijom, novi operativni plan obuhvaća i one projekte i mjere koji su djelomično realizirani i postoji potreba za nastavkom njihove provedbe, te nerealizirane projekte i mjere čija će realizacija biti potrebna na rednom planskom periodu.

	Naziv Programa	Mjera/Projekt	Indikator
Plan gospodarskog razvitka	Razvoj poljoprivrede	Dovršenje izgradnje vodoopskrbnog sustava Duvanjsko polje	U potpunosti izgrađen vodoopskrbni sustav Duvanjsko polje
		Poticanje privatne inicijative za izgradnju mljekare	Izgrađena privatna mljekara
		Uređenje gradske tržnice	Izgrađena gradska tržnica
		Formiranje prstena farmi duvanjskog polja sa centralnom mljekarom i rasplodnim centrom	Poboljšani uvjeti i sigurnost poljoprivredne proizvodnje
		Podizanje trajnih nasada (kupina, malina, šljiva...)	Povećana ulaganja u poljoprivrednu proizvodnju
		Podizanje nasada lješnjaka	Povećana ulaganja u poljoprivrednu proizvodnju
		Skladište za smještaj, otkup i pakiranje tržišnih viškova poljoprivrednih proizvoda	Nabavljeno i opremljeno skladište za poljoprivredne proizvode
	Razvoj turizma	Izgradnja pješačke staze oko Buškog jezera	Razvijen novi turistički sadržaj
		Uređenje Muzeja gange	Razvijen novi turistički sadržaj
		Uređenje gradskog trga	Napravljen središnji gradski trg
		Uređenje plaže Marinovac na obali Buškog jezera	Uređena plaža na obali Buškog jezera
		Izgradnja spomen-doma i uređenje spomen-parka na mjestu stradanja na Lugu	Očuvanje kulturnog nasljeđa i tradicijskih vrijednosti
		Izgradnja biciklističke i pješačke staze kroz Kologaj	Razvijen novi turistički sadržaj
	Razvoj MSP sektora	Certificiranje općine po BFC kriterijima	Povoljan i prepoznatljiv poslovni ambijent
		Formiranje nove poslovne zone	Poduzetnicima olakšan početak poslovanja
		Obrtnički centar sa inkubatorom	Poduzetnicima olakšan početak poslovanja
		Poboljšanje konkurentnosti i povećanje izvoza (povećanje tehnoloških i organizacijskih kapaciteta)	Povoljan i prepoznatljiv poslovni ambijent
		Sufinanciranje projekata privatnog sektora	Poduzetnicima olakšan početak poslovanja
		Razvoj konkurentnosti	Povoljan i prepoznatljiv poslovni ambijent

		gospodarstva, e-inkubator	
	Razvoj obnovljivih izvora energije	Potpora razvoju solarne i vjetroenergije	Povoljan i prepoznatljiv poslovni ambijent
	Podrška ranjivim skupinama ljudi	Jačanje kapaciteta postojećeg doma za starije osobe	Poboljšana dostupnost usluga u domu za starije
		Uključivanje osoba s invaliditetom u društvo	Poboljšani uvjeti i sigurnost za osobe sa invaliditetom
	Razvoj socijalne infrastrukture	Rekonstrukcija objekta doma u Roškom polju	Rekonstruiran objekt
		Izgradnja mrtvačnice na groblju Karaula	Izgrađena mrtvačnica
	Jačanje ljudskih kapaciteta	Organiziranje radionica za pisanje i realizaciju projekata financiranih kroz EU fondove	Poboljšana kvaliteta rada općinske uprave
		Razvoj ljudskih potencijala (zapošljavanje, uključivanje ugroženih skupina u društvo, njihovo obrazovanje i usavršavanje)	Poboljšani uvjeti i sigurnost marginaliziranih skupina
	Izgradnja kapaciteta za školstvo	Izgradnja sportskih terena Gimnazija Marka Marulića	Poboljšano pružanje javnih usluga u školskom obrazovanju
		Izgradnja aneksa na OŠ Ivana Mažuranića u Tomislavgradu	Poboljšano pružanje javnih usluga u školskom obrazovanju
		Poboljšanje kvalitete praktične nastave Srednje strukovne škole Tomislavgrad	Poboljšano pružanje javnih usluga u školskom obrazovanju
	Zaštita i spašavanje	Izgradnja vatrogasnog doma sa skladištem za potrebe civilne zaštite	Poboljšano pružanje javnih usluga u zaštiti i spašavanju
		Nabavka specijaliziranih vatrogasnih vozila	Poboljšano pružanje javnih usluga u zaštiti i spašavanju
	Lokalna prometna infrastruktura	Održavanje mreže lokalnih putova	Poboljšani uvjeti prometovanja vozila
		Rekonstrukcija cesta u naseljenim mjestima u općini Tomislavgrad	Uređene lokalne ceste

Vodoopskrba i kanalizacija	Završetak sustava za pročišćavanje	Završen i pušten u pogon uređaj za pročišćavanje
	Izgradnja kanalizacijskog sustava u naselju Bobara	Izgrađena kanalizacijska mreža, omogućeni novi priključci na kanalizacijski sustav
	Uspostava DMA zona i postavljanje vodomjera na daljinsko očitavanje	Povećanje sigurnosti i poboljšano funkcioniranje vodoopskrbnog sustava
Izrada novih prostorno planskih dokumenata	Izrada novog Prostornog plana općine Tomislavgrad	Povećana efektivnost rada općinske uprave u pogledu rješavanja zahtjeva poduzetnika i ostalih građana
	Izrada urbanističkog plana općine Tomislavgrad	Povećana efektivnost rada općinske uprave u pogledu rješavanja zahtjeva poduzetnika i ostalih građana
	Izrada regulacijskih planova	Povećana efektivnost rada općinske uprave u pogledu rješavanja zahtjeva poduzetnika i ostalih građana
Upravljanje otpadom	Izrada plana upravljanja otpadom	Povećana kvaliteta sustava prikupljanja i odlaganja komunalnog otpada
	Uklanjanje divljih deponija	Poboljšano stanje zaštite okoliša
	Izgradnja pretovarne stanice i reciklažnog dvorišta	Povećana kvaliteta sustava prikupljanja i odlaganja komunalnog otpada
	Izgradnja deponije animalnog otpada	Poboljšano stanje zaštite okoliša
	Postavljanje zelenih otoka za selektivno prikupljanje otpada	Povećana kvaliteta sustava prikupljanja i odlaganja komunalnog otpada
Edukacija za poboljšanje energetske učinkovitosti	Edukacija i promocija energetske učinkovitosti	Povećana svijest o energetskej učinkovitosti
	Obnova MHE Miljacka u edukacijske svrhe	Izgrađen edukacijski centar o obnovljivim izvorima energije
Povećanje energetske učinkovitosti	Kontinuirano provođenje mjera energetske učinkovitosti na javnim objektima na osnovu urađenih energetskih pregleda i utvrđenih prioriteta	Smanjena potrošnje električne energije
	Zamjena postojećih žarulja u javnoj rasvjeti s energetski učinkovitijim ekološki prihvatljivijim	Smanjena potrošnje električne energije
	Postavljanje solarnih kolektora na krovove javnih institucija	Smanjena potrošnje električne energije u javnim institucijama
	Obnova fasada javnih ustanova i škola na području općine	Povećana energetska učinkovitost javnih ustanova i škola

	Uređenje javne komunalne infrastrukture	Uređenje zelenih površina u Tomislavgradu	Poboljšana uređenost javnih prostora
		Izgradnja i uređenja dječjih igrališta	Uređeni javni prostori i izgrađena nova dječja igrališta
	Podizanje ekološke svijesti	Studija o mogućnostima iskorištavanja sekundarnih šumskih proizvoda	Poboljšano stanje zaštite šumskih proizvoda
		Konverzija niskih šuma u visoki uzgojni oblik na području općine Tomislavgrad	Povećana šumska područja
		Obnova starih kamenih lokava i prateće infrastrukture	Poboljšana infrastruktura

Usvajanjem Strategije općinsko vijeće se opredijelilo za nekoliko strateških projekata čija realizacija bi trebala da osigura najšire pozitivne društveno-ekonomske efekte koji će doprinijeti razvoju ekonomskog i društvenog razvoja kao i zaštite životne sredine:

1. Dovršenje izgradnje vodoopskrbnog sustava Duvanjsko polje;
2. Formiranje nove poslovne zone;
3. Obrtnički centar sa inkubatorom;
4. Izgradnja komunalne i cestovne infrastrukture;
5. Izrada detaljne planske dokumentacije (prostorni plan, regulacioni planovi, urbanistički planovi i dr.).

5. Indikativni financijski okvir

Realizacija planiranih strateških ciljeva i projekata za razdoblje 2025.-2027. godine financirat će se iz više izvora: Proračun općine Tomislavgrad i sredstva koja će za projekte iz pojedinih oblasti izdvajati javne ustanove i javna poduzeće u vlasništvu Općine, dotacije viših nivoa vlasti, te kreditna i grant sredstva međunarodnih institucija. Općina Tomislavgrad je Akcijskim planom za razdoblje 2025.-2027. godine predvidio projekte u okvirnom iznosu od 50.450.000,00 KM, od čeka bi najmanje 60 % sredstava trebalo biti vanjski izvori.

Aneks 1: Akcijski plan za period 2025-2027. godine